

№ 35.

Warszawa, d. 29 sierpnia 1925 r.

№ 35.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Krak.-Przedmieście 5 m. 4, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy—Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 40.
Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY” bezpłatnie.

**SZWEDZKIE
ŁOŻYSKA
KULKOWE**

SKF

**Warszawa
Kopernika 13
Telefon 12-14**

339

ZAKOŃCZENIE STRAJKU.

Trwający od d. 14 sierpnia r. b. strajk ogólny robotników przemysłu metalowego w Warszawie został zlikwidowany, jako taki, zawarciem umowy pomiędzy Oddziałem Warszawskim Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Krakowskie Przedmieście 5) a Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce (Leszno 53), która została podpisana we środę dn. 26 sierpnia r. b. o godz. 10 wieczorem. Zawarcie umowy poprzedziły jeszcze przed wybuchem strajku i w czasie jego trwania liczne i długotrwałe konferencje w ministerstwie pracy i opieki społecznej, dwukrotne konferencje delegacji przemysłowców u p. ministra przemysłu i handlu, wreszcie poddanie punktu 2 projektu umowy pod arbitraż pp. ministrów: przemysłu i handlu i pracy i opieki społecznej, którzy na super-arbitra zaprosili p. ministra spraw wojskowych. Pomiedzy zastrzeżeniami przez przemysłowców granicami ryczałtowej podwyżki od 5% do 10%, sąd arbitrażowy wybrał stopę najwyższą 10%. Pozostałe punkty umowy były już poprzednio uzgodnione z delegacją Związku Robotników.

Poddanie spornego punktu projektu umowy zbiorowej, dotyczącego wysokości podwyżki ryczałtowej, pod arbitraż p.p. ministrów poprzedziły dwie deklaracje Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: jedna złożona na ręce p. głównego inspektora pracy, uzasadniająca stanowisko przemysłowców Oddziału Warszawskiego wobec żądań Związków Robotniczych i druga, złożona na ręce p. ministra przemysłu i handlu, wyrażająca zgodę na poddanie spornego punktu pod arbitraż p.p. ministrów.

Poniżej podajemy kolejno: treść obu deklaracji, treść orzeczenia arbitrów, treść zawartej umowy zbiorowej i treść dodatkowego do niej protokołu, przyjętego przez obie strony.

Należy wreszcie zaznaczyć, że do umowy zbiorowej nie przystąpił tak zw. „Blok“, obejmujący członków Zjednoczenia Zawodowego Polskiego, Zjednoczenia Chrześcijańskiego i Zjednoczenia Tokarzy. „Blok“ stoi uporczywie na stanowisku swych żądań niezszczałnych podwyżek.

Deklaracja, złożona dnia 24.VIII.1925.

Na konferencji pod przewodnictwem p. głównego inspektora pracy w dniu 21 b. m. delegacja Oddziału Warszawskiego Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych wyraziła zgodę zawarcia umowy zbiorowej ze Związkiem Robotników na warunkach zaproponowanych przez głównego inspektora pracy p. Marjana Klotta. Ogół przemysłowców metalowych, zszeszonych w Oddziale Warszawskim P. Z. P. M. uważa, że warunki te nie odpowiadają w żadnej mierze nad wyraz ciężkiemu położeniu, w jakim znajduje się przemysł w chwili obecnej i usprawiedliwia ustępliwość swojej delegacji jedynie wymowną perswazją i wielką presją, wywartą na Związek Przemysłowców przez przedstawicieli rządu.

Główne przyczyny, motywujące niemożność ze strony przemysłowców poczynienia jakichkolwiek dalszych ustępstw są następujące:

1. Brak środków obrotowych, spotęgowany do najwyższego stopnia znanymi ograniczeniami kredytowymi Banku Polskiego, zagrażającymi wprost ruiną finansową fabrykom słabszym lub nawet mocnym, których terminy weksli zbiegają się z okresami zmniejszonych kredytów.

2. Niemożność wytrzymania konkurencji zagranicznej w razie zwiększenia kosztów własnych, gdyż za podwyższeniem robocizny w przemyśle metalowym, pójdzie podwyższenie jej w innych przemysłach, a stąd wzrosnie natychmiast koszt wszystkich materiałów, zaś wobec stabilizowania od roku ubiegłego cen w przemyśle metalowym i ujęcia ich w formie długoterminowych umów zmiana cen umownych jest wykluczona.

3. Wzrost cen w kraju spowoduje spadek kursu złotego i pociągnie za sobą ponowną inflację ze wszystkimi rujnąjącymi kraj następstwami.

4. Uzasadniona obawa wyłamania się fabryk stowarzyszonych z dyscypliny związkowej. Już obecnie niektóre fabryki oświadczyły, że nie będą w możności zastosować u siebie zaakceptowanej przez Walne Zgromadzenie podwyżki 5-procentowej. Na tej podstawie delegacja złożyła zastrzeżenie do protokołu, że mogą być fabryki, które będą musiały zamknąć swe warsztaty.

5. Wszelkie podwyżki płac w obecnym stanie zatrudnienia fabryk metalowych zmusiłyby wiele z nich do ograniczenia lub nawet całkowitego zawieszenia swojej wytwórczości, co wyraziłoby się w zwiększeniu absolutnym lub częściowym trapiącego Warszawę bezrobocia.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych nie wątpi, że ministerstwo pracy i opieki społecznej narówni z ministerstwem przemysłu i handlu i ministerstwem skarbu jest przez swe podwładne organa urzędowe dostatecznie poinformowane, że obraz powyższy nie jest przesadzony i odpowiada rzeczywistości, oświadcza więc stanowczo, że bez względu na konsekwencje, jakie pociągnie za sobą rozbudzenie w masach robotniczych przez Związki Zawodowe nieziszczalnych nadziei, na żadne dalsze podwyżki w chwili obecnej nie może się zgodzić.

Deklaracja, złożona dnia 26.VIII.1925.

Delegacja Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych po ponownym rozważeniu projektu umowy przysłała do wniosku o faktycznej niemożności ustąpienia z zajmowanego dotychczas stanowiska, do którego delegacja doszła jedynie niosąc ofiary interesom państwowym. Natomiast delegacja, widząc, że jedynym punktem spornym jest § 2 umowy, t. j. sprawa granic dodatku stawek od 5% do 10%, wyraża zgodę na oddanie sprawy ustalenia dodatku jedną cyfrą w granicach od 5% do 10%, drogą arbitrażu, w składzie ministrów: ministra przemysłu i handlu i ministra pracy i opieki społecznej, albo ich pełnomocników z udziałem wybranego przez nich superarbitra.

ORZECZENIE.

Stosownie do przedłożenia delegacji Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych rozpatrzona została sprawa ustalenia dodatku do płac przez panów ministrów spraw wojskowych, przemysłu i handlu oraz pracy i opieki społecznej, którzy orzekają, że dodatek ten winien wynosić 10% (dziesięć procent) i być liczony od dnia powrotu do pracy robotników przemysłu metalowego.

Warszawa, dnia 26 sierpnia 1925 r.

Minister spraw wojskowych:

(—) gen. dyw. *Władysław Sikorski.*

Minister przemysłu i handlu:

(—) inż. *Czesław Klarter.*

Minister pracy i opieki społecznej:

(—) inż. *Franciszek Sokal.*

UMOWA ZBIOROWA

zawarta pomiędzy Oddziałem Warszawskim Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Krakowskie Przedmieście 5) a Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce (Leszno 53) w sprawie warunków pracy i płacy.

1) zostają ustanowione następujące płace minimalne:

Rzemieślnicy	na godzinę	77 gr.
Pomoc fachowa	" "	57 "
Pomoc podwórzowa	" "	50 "
Kobiety	" "	37 "
Uczniowie w I-ym roku	" "	20 "
Uczniowie w II-im roku	" "	25 "
Uczniowie w III-im roku	" "	33 "
Robotnicy młodociani	" "	27 "

2) obecne stawki płac zostają podwyższone o 10% w poszczególnych kategoriach. Jeżeli podwyższona w ten sposób stawka jest niższa od ustalonego w p. 1 minimum, to obowiązuje powyższe minimum;

3) płace od sztuki w fabrykach, w których akordy nie będą odpowiadały nowym płacom dniówkowym, będą zrewidowane tak, by zarobek robotnika, pracującego na akord, mógł być conajmniej o 25% wyższy od zarobku robotnika dniówkowego;

4) zarządy zakładów przemysłowych uznają delegatów, jako organ pośredniczący pomiędzy zatrudnionymi a zarządem zakładu przemysłowego w sprawach stosunków pracy i płacy. W fabrykach zatrudniających od 100 do 500 robotników ustanawia się przynajmniej jednego delegata, powyżej 500 — przynajmniej dwóch;

5) ustawyowy dzień pracy powinien być poświęcony pracy zawodowej. O ile delegaci załatwiają sprawy, wynikające ze stosunków pracy lub płacy w zakładach za wiedzą i zgodą dyrekcji, mają oni wówczas prawo do wynagrodzenia za czas stracony w formie, zależnej od warunków lokalnych poszczególnych fabryk. Dotychczasowe uprawnienia delegatów w poszczególnych fabrykach nie ulegają zmianie;

6) w zakładach przemysłowych wolno odbywać zebrania pracujących tylko w godzinach wolnych od pracy, za poprzednim zawiadomieniem dyrekcji;

7) zakłady przemysłowe wydają raz na dwa tygodnie bilety kąpielowe, dla kobiet wanny;

8) porządkowy wykaz robotników, mających prawo korzystania z urlopów wypoczynkowych, zostaje ustalony wspólnie z delegatami i ogłoszony w miesiącu styczniu każdego roku;

9) brak ogłoszenia z jakichkolwiek bądź przyczyn nie może być powodem do odmówienia urlopów;

10) zakłady przemysłowe udzielają pomocy materialnej dla uczniów, uczęszczających do szkół przemysłowych i zawodowych;

11) z powodu strajku nikt nie może być wydalony;

12) umowa powyższa obowiązuje do dnia 31-go grudnia 1925 r.

Jeżeli z żadnej strony powyższa umowa nie zostanie wypowiedziana na 15 dni przed upływem terminu, to przedłuża się ją automatycznie na dalsze trzy miesiące.

13) umowa niniejsza obejmuje fabryki w obrębie wielkiej Warszawy.

Warszawa, dnia 26 sierpnia 1925 r.

PROTOKUŁ

sporządzony na konferencji, odbytej w ministerstwie pracy i opieki społecznej dn. 26 sierpnia 1925 r. pod przewodnictwem p. Marjana Klotta, głównego inspektora pracy przy udziale przedstawicieli Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Krak. Przedmieście № 5) i Związku Robotników Przemysłu Metalowego (Leszno № 53).

W wyniku szeregu konferencji, odbytych w okresie od 11 do 26 sierpnia 1925 r. została podpisana umowa zbiorowa pomiędzy Polskim Związkiem Przemysłowców Metalowych (Krak. Przedm. 5) a Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce (Leszno 53).

Poza warunkami pracy i płacy, ustalonymi w umowie, przedstawiciele Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych złożyli następujące oświadczenie:

1) przemysłowcy nie zamierzają na skutek umowy zredukować liczbę robotników w celu przyjęcia na ich miejsce robotników z niższymi stawkami płacy;

2) sprawa wydawania ubrań przy robotach brudnych, jak również sprawa terminatorów, będzie omówiona obustronnie w późniejszym czasie pomiędzy przedstawicielami przemysłowców i robotników;

3) w razie wzrostu drożyzny powyżej 10% od chwili podpisania umowy Związek Robotników Przemysłu Metalowego (Leszno 53) jest uprawniony wypowiedzieć umowę przed terminem 31 grudnia z obowiązkiem jednak uprzedzenia na 2 tygodnie przed 1-ym lub 15-ym miesiącem;

4) wysokość podwyżki, przyznanej w punkcie 2-im umowy zbiorowej została ustalona przez rozstrzygnięcie panów ministrów: spraw wojskowych, przemysłu i handlu, pracy i opieki społecznej;

5) przemysłowcy zastrzegają, że mogą być wypadki, w których poszczególne fabryki stowarzyszone wobec istniejących warunków gospodarczych nie będą w stanie pracować w dalszym ciągu i będą musiały zamknąć się lub zredukować liczbę zatrudnionych robotników.

Przewodniczący: Główny Inspektor Pracy (—) *M. Klott*.
 Przedstawiciele Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Krak. Przedm. 5).
 Przedstawiciele Związku Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce (Leszno 53).
 (Podpisy).

REWIZJA TRAKTATU HANDLOWEGO Z RUMUNJĄ.

Wobec zamierzonej rewizji traktatu handlowego z Rumunją, ministerstwo przemysłu i handlu prosi o nadsyłanie do 5 września wszelkich wniosków, dotyczących wywozu wyrobów przemysłu metalowego do Rumunii, jak i wwozu do Polski, celem ożywienia wzajemnych stosunków handlowych.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych prosi swoich członków o przesyłanie odnośnych podań, ze względu na bardzo krótki termin, bezpośrednio do departamentu handlowego ministerstwa przemysłu i handlu [ul. Elektoralna 2 w Warszawie]; odpisy tych podań należy przestać równocześnie do biura P. Z. P. M. celem odpowiedniego poparcia wniosków przez Związek.

RYNEK METALOWY I MASZYNOWY.

W № 32 wychodzącego w Poznaniu tygodnika „Rynek Metalowy i Maszynowy“ znajdujemy artykuł wstępny p. t. „Nowa fala reglamentacji a rynek krajowy“. Autor rozważa w nim sprawę zakazów wywozu ze stanowiska handlu. W dalszej treści tego numeru należy zaznaczyć artykuł p. t. „Na marginesie strajku w warszawskim przemyśle metalowym“ oraz szereg wiadomości dotyczących rynku metalowego.

KURSY ZAWODOWE DLA PRACOWNIKÓW PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Zapisy na Kursy Zawodowe dla pracowników przemysłu metalowego, (Kopernika № 28) odbyły się w ciągu bieżącego tygodnia do dnia 29 sierpnia włącznie, egzamin odbędzie się dnia 31 sierpnia, wykłady rozpoczyna się dnia 10 września.

Opłata za naukę na I kursie wynosi zł. 2½, na kursie II zł. 3½ i na kursie III zł. 4 miesięcznie.

Od kandydatów wymagane są przy zapisie następujące świadectwa: szkolne, urodzenia, szczepienia ospy, warsztatowe lub fabryczne z rocznej praktyki.

RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce dla przemysłu metalowego, podane w № 34 „P. M.“ z dn. 22. VIII. 1925 pozostają bez zmiany w dn. 27 sierpnia 1925.

Tow. Akc. J. JOHN w Łodzi

WYRABIA JAKO SPECJALNOŚĆ:

Transmisje i części transmisyjne; **Koła zębate**; **Naprężacze pasów** i t. p. Konstrukcja lekka i solidna; wykonanie wzorowe; minimalne zużycie siły i smarów. Dostawa normalnych części z zapasu.

Tokarki szybkoobrotowe, konstrukcji nowoczesnej wykonane najdokładniej, o wysokości kół 150, 230 i 300 mm i długości toku do 3 metrów. Łby rewolwerowe, lunety, uchwyty samocentrujące. **Imadła** równoległe o szerokości szczęk 100 mm.

Wiertarki słupowe 32 i 40 mm.

Kalandry wszelkiego rodzaju dla przemysłu włókienniczego i papierniczego jak: rolkowe, frykcyjne, wodne, matowe, **finiszowe** prasy nieckowe (Muldenpressen). Wykonanie pierwszorzędne, w niczem nieustępujące najdroższemu zagranicznemu kalandrom. Około 200 kalandrów w ruchu. **Reparacja walców**, obtaczanie, szlifowanie i objanie bawełną, jutą lub papierem.

Śruby z nakrętkami wszelkiego rodzaju.

Kotły żeliwne oryg. Strebel'a do ogrzewań centralnych.

Ruszt ekonomiczne podług własnego systemu i **odlewy** według nadesłanych modeli lub rysunków.

Własne biura sprzedaży:

WARSZAWA	LWÓW	KRAKÓW	POZNAŃ	KATOWICE	LUBLIN	GDĄŃSK
Jerozolimska 51	Zybkiewicza 39	Basztowa 24	Cieszkowskiego 8.	Batorego 4	Krak.-Przedm. 58	Schüsseldamm 62

Aparaty do spawania:

Tow. Akc. „Perun”, Warszawa.
Biuro: Wspólna 59, tel. 89-34.
Fabryka: Grochowska № 52,
tel. 201-16.

Armatura na parę i wodę:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Beczki żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Druty wszelkiego rodzaju:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Dźwigniki—Łańcuchy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Aleja Jerozolimska 20 tel.: 29-64 i 220-00.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Garnki i przewody rurowe:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Garbarskie maszyny:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Gryzarki:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Gryzarki uniwersalne:

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza Waldemar Krusche i S-ka w Pabjanicach.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Gwoździarki i ciągniki:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Imadła:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Imadła ślusarskie kute:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Kalandry:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Konstrukcje żelazne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski Sp. Akc. w Lublinie.

Konstrukcje żelazne:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Konstrukcje żelazne, schody, ciepłarnie:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Koła wozowe o obręczach prasą nasadzanych:

Fabryka Koł i Wozów M. Margulies Płock.

Kotły parowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Kuto lane odlewy:

Inż. Gniazdowski Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

Kuźnie polowe:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Liny stalowe—Drut staliowy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Aleja Jerozolimska 20 tel.: 29-64 i 220-00.

Lokomobile przemysłowe:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Łańcuchy elektryczne spawane i patentowane (Victor) do celów gospodarczych i technicznych:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Łańcuchy rolkowe:

Do samochodów ciężarowych, osobowych i motocyklowych. Łańcuchy Galla do transmisji i przegubowe, Fabryka St. Kubiak, Warszawa, Hrubieszowska 9 tel. 75-44.

Łańcuchy „Galla”:

Transmisyjne, ciężarowe i rolkowe wszelkich wymiarów. Bracia Mencil, Fabryka Wyróbów Żelaznych, Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Maszyny rolnicze:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Młocarnie szerokomłotne syst. „Jaehne”:

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza Waldemar Krusche i S-ka w Pabjanicach.

Maszyny ceglarskie:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Narzędzia do obróbki metali:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Nity blacharskie saskie:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Obrobiarki do metali i drzewa:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Odlewy żelazne:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Odlewnie żelaza:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Odlewnie żelaza i metali:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Okna żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Okna żelazne i drewniane:

z własnym okuciem fabrycznym: Jan Broda, Toruń.

Okucia budowlane i meblowe:

Jan Broda, Toruń.

Pędnie:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

* B-cia Steinberg i S-ka, w Warszawie Wronia 80.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

* Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Piece żelazne syst. powolnego spalania:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Pompy:

Brandel, Witoszyński i S-ka, Grochowska 37.

Prasy ekscentryczne, frykcyjne i balansowe:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Prasy, tłoczkarki cierne:

mimośrodowe i balansowe:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Prasy mimośrodowe:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Przewody rurowe:

Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn. „W. Fitzner i K. Gamper” w Sosnowcu.

Sikawki i narzędzia ogniowe:

Bracia Mencil, Fabryka Wyróbów Żelaznych i Sikawek, Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Sprężyny do mebli:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Śruby, nakrętki, nity:

Bartelmuss i Suchy, Bielsko (Śląsk).

Śruby:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Strugarki:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Suwnice:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Suwnice (kran) mostowe, przesuwne, dźwigi pionowe-elektryczne, transmisyjne, ręczne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

* Bracia Jenike, inż. Warszawa, Aleja Jerozolimska 20 tel.: 29-64 i 220-00.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Taczki żelazne 75 i 100 litr. pojemności:

Jan Broda, Toruń.

Tokarki:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Traki i wszelkie obrabiarki do drzewa:

„Unia” Zjednoczone Fabryki Maszyn Tow. Akc. Oddział: C. Blumwe i Syn, Bydgoszcz-Wilczak.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Turbiny wodne syst. Francis’a

o wysokim współczynniku pożytecznego działania L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

Urządzenie do motorów na gaz ssany (generatory):

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Wagony wąskotorowe osobowe i towarowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Walce żeliwne utwardzone:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Wialnie do czyszczenia zboża:

Fabryka Maszyn Rolniczych M. Margulies Płock.

Wiertarnie kolumnowe szybokieżne:

Najnowszego typu. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

* Fabryka maszyn i odlewnia żelaza Waldemar Krusche i S-ka w Pabjanicach.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Wiertarki:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Dyrektor Zarządzający inż. S. J. Okolski.

REDAKTOR inż. Maurycy Chorzewski.

CENY OGŁOSZEŃ: Cała strona złp. 180; pół strony złp. 100; 1/4 strony złp. 60; 1/8 strony złp. 40;

Drobne ogłoszenia: tekst 3 wierszowy 30 zł. kwartalnie; za każdy wiersz dodatkowy 5 zł. kw. Członkowie Związku zamawiający ogłoszenia bezpośrednio, otrzymują stosowny rabat.